

VÄGEN UT

2017 / Nr 2

VÄGEN UT

VÄGEN UT
ISSN 1651-4254

Utgivare
KRIS Riksförbund

Ansvarig utgivare
Christer Karlsson

AD/Layout
Joakim Berndes

Tryckeri
Norrköpings Tryckeri AB

Medlemsutskick
KRIS Riksförbund

**Företagsannonsering &
Prenumeration**
Team Work Trading AB

Omslag
Foto: Joakim Berndes

Vägen UT
Gröndalsvägen 194
117 69 Stockholm
E-post: redax@krisvagenut.se
Webb: <http://krisvagenut.se>

Copyright © Vägen UT.
Allt material - Text, bild, grafik
är skyddat av lagen om upp-
hovsrätt (1960:729)

INNEHÅLL

SID 6-9
KORPBERGET

SID 10-11
KRIS DANMARK 15 ÅR

SID 16-19
PORTRÄTTET: EVA JEPPSSON

SID 22-27
KVINNORNA I KRIS

LEDARE

KRIS röst behövs i narkotikapolitiken!

I maj månad ställde sig Miljöpartiets kongress bakom ett förslag om att testa så kallade fixrum för missbrukare. Det räcker tydligen inte med sprutrum och subutex- och metadonprogram utan nu vill miljöpartisterna även hjälpa missbrukare med en särskilt trygg och välordnad plats där man ska slå i sig sitt knark under övervakning.

Vi som själva missbrukat och vet vad vi talar om inser snabbt att fixrum är ännu ett "hittepå" som gör att myndigheter kan fortsätta behandla missbrukare som andra klassens medborgare som inte är värda att rehabiliteras på riktigt. Miljöpartiets narkotikapolitik är inget annat än politiker som med en gäspning säger låt dem knarka men inte där jag ser dem.

Det är på grund av beslut som ovan som det är viktigt att KRIS finns i Almedalen där alla politiska partier, media, företag och opinionsbildare träffas varje år för att diskutera politik. Som tur är bestämmer inte Miljöpartiet själva i Sverige. De behöver övertyga fler partier om sina idéer för att de ska bli verklighet. Men vi kan också övertyga.

KRIS är i princip den enda organisation med medlemmar som tidigare levtt i missbruk och kriminalitet men som nu varje dag visar att det går att bryta gamla mönster och istället få ett bra liv med eget boende, nya vänner, familj, arbete och roliga fritidsaktiviteter. Våra medlemmar lyckas för att de fattar ett beslut att leva nyktra, drogfria och hederliga och får uppbackning av KRIS:are som själva gjort samma förändring i livet.

Våra medlemmars framgång är vårt bästa argument. När människor till exempel ser Sara i TV-serien Aldrig Backa kan de inte tro att hon tidigare missbrukat Heroin på Plattan i Stockholm. Det måste vara den absolut bästa beviset på lyckad rehabilitering – att ens förflutna, hur trasigt eller kaotiskt det än var – inte syns längre. Men eftersom förändringen inte alltid syns utanpå måste vi berätta och förklara vad som funkade för oss.

En narkotikapolitik som förebygger missbruk och som hjälper de som trots förebyggande insatser hamnat i missbruk är det enda rätta. Vi i KRIS har sagt det sedan vi startade för

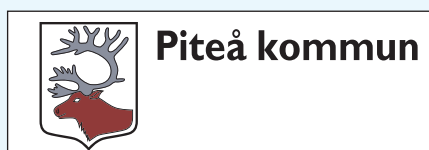
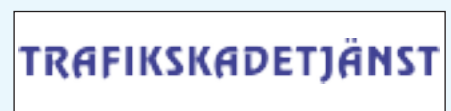
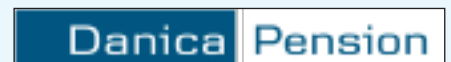
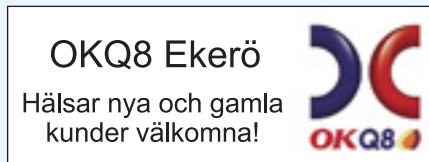
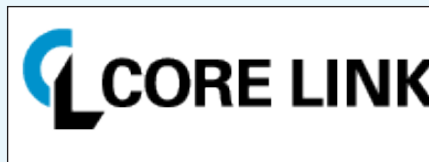
20 år sedan. Ja, det stämmer det har gått 20 år sedan KRIS startade och det ska vi fira i höst med ett härligt 20-årsjubileum!

KRIS har kommit för att stanna. Vi kommer fortsätta hjälpa våra systrar och bröder som vill ha det vi har – ett bra liv utan missbruk och kriminalitet. Vi kommer fortsätta göra besök på anstalter och vi kommer fortsätta stötta intagna som kommer ut. Och vi kommer fortsätta säga att fixrum, läckaget av subutex med mera leder till ökat missbruk och ökad narkotikadödlighet – inte till drogfrihet och hederlighet.

Christer Karlsson
Förbundsordförande KRIS

Vi stödjer KRIS drog- och brottsförebyggande arbete i samhället

Vill du också stödja vår verksamhet?
Kontakta annonsavdelningen på tel: 0587-17 00 00

ATK
Stockholm

Bula AB
Umeå

Danod AB
Robertsfors

Essen Bygg AB
Sundsvall

Fagareds Ungdomshem
Lindome

Fotograf Per-Olof Svensson
Dalsjöfors

**Gnesta Ventilationsmontage
& Service AB**
Gnesta

Husman Hagberg - Värmdö
Gustavsberg

Inger SMT HB
Täby

Svenska Kyrkan
Umeå
Ålidhems församling

**Sävsjöviks
Förstärkta
Familjehem**

MA Gustafsson
Kvalitetstöd AB
Stockholm

Nordens Folkhögskola
Biskop-Arnö
Bålsta

PA Kompetens Lön AB
Malmö

PA:s Bygg AB
Mariestad

Röjskog i Närke AB
Askersund

Sennan Buss AB
Sennan

Shesea Cargo i Falköping AB
Falköping

Sundsvalls församling
Sundsvall

T. Vespä Transport AB
Salbohed

Ungdomens Hus
Karlskrona

Varbergs Revisionsbyrå AB
Varberg

Värmdö Allrör
Värmdö

Västerås Stift
Västerås

XL Bygg Hans Anders
Simrishamn

Österman Machinery AB
Upplands Väsby

En plats för möten
Välkommen!

Svenska kyrkan
KALMAR

Narkotikadödligheten: Har Socialstyrelsen tappat kontrollen över missbruksvården

För att bryta den höga narkotikadödligheten krävs fler och effektivare insatser. Bättre tillgång till läkemedelsassisterad behandling och rena sprutor, bättre samverkan och kunskap, utdelning av motgiftet Naloxon och andra skadebegränsande åtgärder. Förslagen finns med i ny åtgärdsplan från Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen.

Narkotikarelaterad död nått rekordnivåer i Sverige, nära 900 personer avled i fjol. Det handlar om dödsfall som borde kunna förebyggas och därför är det viktigt att analysera omständigheterna och förstå vad som hänt.

Enligt rättsmedicinskas register var ökningen måttlig fram till 2006 då dödligheten steg kraftigt uppåt, orsaken är framför allt en markant ökad dödlighet i Subutex och Metadon, de läkemedel som används i underhållsbehandling av heroinister. Fler dör numera med dessa läkemedel i kroppen än med heroin. Året innan dödligheten sköt i höjden liberaliserades underhållsbehandlingen och byggdes ut, vilket ger ett bekymrande tidsmässigt samband.

Förespråkarna för underhållsbehandling med Metadon eller Subutex har ofta uppfattningen att det är den restriktiva narkotikapolitiken som är boven i dramat och behandlingar som syftar till drogfrihet inte fungerar. På den andra planhalvan finns de som är starkt kritiska till underhållsbehandling, eftersom det skapar ett livslångt beroende av läkemedel och att insatserna sätts in

Fred Nyberg. Foto: Joakim Berndes

alldeles för tidigt innan något annat prövats.

Fred Nyberg, beroendeforskare och senior professor Uppsala universitet

–Det finns mycket som talar för att det finns andra orsaker till detta än själva politiken. Att skylla på den svenska modellen är att göra det lätt för sig. I dag finns det många smärtpatienter som får legalt föreskrivna narkotika preparat, som utvecklar ett beroende utan att ens snudda vid någon politik. Man skulle kunna vända på det och säga att den svenska narkotikapolitiken räddat många att gå över styr.

Antalet narkotikarelaterade dödsfall måste ses i ljuset av hur man analyserar dödsfallen.

Att vi har en ökning är ostridigt som jag ser det. Men att vi är nummer ett i Europa när det gäller narkotikarelaterad död – behöver inte alls vara sanningen.

Vi har olika sätt att se på vad en narkotikarelaterad död omfattas av, olika kriterier hur vi analyserar helt enkelt. För att kunna göra en rättvis bedömning måste alla länder ha en likvärdig standard på sitt tillvägagångssätt, vilket inte är fallet nu. I Sverige räknar vi in många fler aspekter än i många andra länder. Något av stor vikt och betydelse är preventionen. Hur vi förhindra att personer börjar missbruka.

Rätten till drogfri behandling – inget för Socialstyrelsen

När man läser Folkhälsomyndighetens och Socialstyrelsens rapport får man lätt uppfattningen att underhållsbehandling med läkemedel är den enda möjliga vägen till ett bättre liv. All form av traditionell behandling är ett barn av sin tid. Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten lägger allt i samma korg. De upplevs spela högt, visar öppet sin uppgivenhet mot

narkotikan. De preventiva förslagen lyser med sin frånvaro, det handlar bara om skadereducering.

Lättja eller dumdristighet?

Vad sänder samhället för signaler när vi hissar vit flagg och ger upp kampen mot narkotikan? Drogerna dödar oavsett de är lagliga eller inte. Vi måste acceptera att det finns människor som aldrig kommer sluta med tyngre missbruk. Deras liv är lika mycket värda som någon annans. Kan en enda människas liv räddas är det sjukvårdens skyldighet att finna lösningen för hur så ska ske. Men om någon – mot förmodan om man lyssnar på socialstyrelsen – både vill och kan tillgodogöra sig en läkemedelsfri behandling, är det en vinst i slutändan för såväl samhället som den enskilde patienten.

Överläkaren: ”Alldeles för lågt ställda krav på underhållsbehandling”

Kerstin Käll är överläkare och medicinskt ansvarig för Beroendekliniken vid Universitetssjukhuset i Linköping. Hon anser att LARO befinner sig i ett ingenmansland utan kontroll och självklara regler.

–Underhållsbehandling skall vara ett sista alternativ. Först ska andra behandlingsmetoder vara uttömda. Så är inte fallet i dag. Dessutom är riktlinjerna för programmet knapphändiga. Allt för stort ansvar vilar på den enskilde läkaren. Oerfarna kollegor kan få det jobbigt när det inte finns några tydliga riktlinjer. Risker och felbedömningar ökar avsevärt i pressade situationer.

”Att tillåta ett visst sidomissbruk blir allt vanligare”

Kerstin berättar att det blir allt vanligare beroendeläkare ser mellan fingrarna och tillåter ett visst sidomissbruk. Reglerna är allt för luddiga och det finns läkare som skyddar sina patienter och inte tar upp att de missbrukat på sidan av, berättar hon.

Låga kostnader i jämförelse med traditionell behandling

LARO behandling är dessutom en riktig spargris för kommunerna, landstinget står för och bekostar vården. Många kommuner säger nej till annan typ av behandling och då återstår bara underhållsbehandling. Kerstin ser också ett problem med att utöka LARO innan det finns tydligare riktlinjer för verksamheten.

Hon är inte ensam om kritiken mot LARO

Allt fler beroendeläkare ställer sig

Behandlingshemmet Koprberget vackert beläget vid Ångermanälven. Foto: Alltid Marknadsbyrå

kritiska till socialstyrelsens oförmåga att kvalitetssäkra behandlingen. Orsolya Hoffman är specialist i allmänpsykiatri.

–Det förekommer gränslösa överförskrivningar. Patienter får vad de ber om utan att bli ifrågasatta, berättar hon. Hon menar att många läkare måste bli mer noggranna. Att kunna se skillnader mellan olika patienter när det gäller dosering av läkemedel och bättre kontroll i största allmänhet.

Socialstyrelsen följer inte upp och utreder brister och fel.

–Att de många många dödsfallen är försvårade är ostridigt, säger Hoffman. Problemet är att Socialstyrelsen blundar för under vilka omständigheter dödsfallen kommit till. Det finns framtagen statistik som bekräftar att fler dör av lagliga opioder än av heroin. Frågan är i vilken utsträckning de avlidna har varit inskrivna i programmet eller inte. Det finns ingen sådan statistik, säger hon.

Korpbergets behandlingscenter med fokus på personlig utveckling

Korpbergets behandlingscenter är ett av två behandlingshem som Vägen UT har besökt för att få en uppfattning vad läkemedelsfri behandling är. I ljuset

Korpberget. Foto: Alltid Marknadsbyrå

av debatten om underhållsbehandling pratas det sällan om alternativen till den behandlingsformen.

Behandlingshemmet har funnits i 30 år. Korpberget är ett av Sveriges äldsta behandlingshem som bygger på 12-stepsprogrammet. Verksamheten har pågått sedan början av 1980-talet och har fortfarande förändring och utveckling som ledande principer. Ingen som kommer till Korpberget har tvingats dit. Tvärtom, det är ett val som den enskilde individen gör. Korpberget har sedan starten haft en ledande ställning, framför allt inom behandling av kemiskt beroende (narkomani och alkoholism) och kriminalitet. I slutet av 1980-talet fick Korpberget stort stöd och uppmuntran av Daniel J. Anderson, som anses som en av grundarna av den så kallade Minnesotamodellen. Han blev något av en mentor för Korpbergets fortsatta utveckling. Under åren har metoderna ständigt utvecklats och förfinats och lett till en mängd olika specialprogram för till exempel anhöriga, personer med kriminalitet som livsstil, män som utövar våld och kvinnor som utsätts för våld i nära relationer och andra kategorier av patienter. Ur Korpbergets samlade erfarenheter av behandling och utbildning har också den så kallade addiktologin, läran om beroende, besatthet och bindningar, utvecklats.

Hit kommer människor som vill göra en förändring

Det är den första känslan jag får när jag kommer in på behandlingshemmet. Här pågår det hela tiden en process. Alla som är här upplevs vilja sluta missbruka och de vet att det krävs mycket av dem och det gör ont. Ingenting är enkelt. Blod svett och tårar. Men de som klarar sig igenom behandlingen har stora förutsättningar att klara livets alla svårigheter.

Jan-Olov Öhlén VD Korpberget.
Foto: Alltid Marknadsbyrå

”En bristfällig utveckling”

Jan-Olov Öhlén är VD och behandlingschef vid Korpberget. Han är en stark förespråkare för behandlingar utan inblandning av läkemedel.

–Det blir en bristfällig utveckling om en person är drogad hela tiden. Här jobbar vi med hela konceptet. Är man känslomässigt avstängd så sker ingen förändring. Man hålls kvar i det gamla. En del i längtan efter att inte må dåligt är att söka sinnesförändring utifrån. Det är de otillfredsställda behoven i barndomen som vi oftast knarkar på. Vi får ju sällan en karta med oss när vi föds. Vi hittar istället andra saker som droger och destruktiv sex eller vad det nu kan vara.

För de flesta som är här handlar det om illegalt knark. Vi har alltså tryckt bort våra känslor med droger och sedan kommer det läkare och säger att de har lösningen på problemet.

”De erbjuder samma droger i en gul förpackning – som kallas recept”

–Det är ansedda läkare som erbjuder samma droger som var anledningen till att patienten kom till oss. Helt plötsligt ska samma droger hjälpa patienten!? Snacka om att patienten

befinner sig i himmelriket. Är man en beroendepersonlighet så tar man både legalt knark och sidomissbrukar illegalt knark, livsstilen är ju kvar.

Det finns mycket klinisk, medicinsk forskning. Den forskningen är ekonomisk understödd av läkemedelsbolagen. Om man stöttar forskning ekonomiskt måste man kunna rikta den åt vilket håll man vill ha den, eller?

Känslomässig tillgänglighet

Jan-Olov är starkt kritisk till den medicinska forskningens underlåtenhet att ta hänsyn till känslomässig status. Vilket vore högst relevant när man bedömer en persons möjligheter att få Metadon eller Subutex. Hur känslomässigt tillgänglig är en person för sina barn om man exempelvis får metadon? Detta tar forskningen inte någon som helst hänsyn till, säger Jan-Olov.

–Forskningen tar inte in några sideeffekter utan ser det bara rent kliniskt. Beroendeproblematiken är lika mycket andlig och känslomässig, fysiskt och mentalt tillstånd. Det är det vi kallar för beroende, säger han.

Läkemedel som fördunklar sinnen hjälper inte människor att tillfriskna

Han berättar att flertalet av patienterna som kommer till Korpberget har tidigare varit inskrivna i olika metadonteam. Deras liv blev knappast bättre för i så fall hade de aldrig sökt sig till oss, berättar han.

Inga patienter vågar prata om förhållandena i LARO

–De tystas ner säger Jan-Olov. Ingen formell munkavel, utan en subtil tystnad. Det är tråkigt och inte alls bra. Jag tycker att man ska prata om konsekvenserna hur det verkligen är.

Text: Christer Renlid

SVIK INTE DAWIT

Dawit Isaak är en svensk journalist som sitter fängslad i en cell på tre kvadratmeter i Asmara, Eritrea. Dawit Isaak sitter där enbart för att ha bedrivit journalistik. Utan att ha beviljats rättegång har han nu suttit fängslad sedan 23 september 2001.

Vi kräver, som företrädare för över 500 tidskrifter, att Sveriges regering tar krafttag för att få den svenske medborgaren Dawit Isaak fri. Vill du stödja kampanjen för Dawit Isaaks frigivning?

Besök www.freedawit.com

#freedawit #sittmeddawit

Sveriges Tidskrifter och Föreningen för Sveriges kulturtidskrifter.

KRIS DANMARK FIRAR 15ÅR

Det var ingen vanlig dag, det var KRIS Danmarks 15 års dag. RIKSKRIS var på plats för att gratulera sina bröder på den stora dagen.

–En häftig upplevelse och roligt att så många kunde komma, säger Hanna Andersen till Vägen UT.

Det var full uppslutning i KRIS lokaler när föreningen skulle fira 15-års jubileum. Förutom det svenska KRIS gänget var samarbetspartner och andra betydelsefulla personer inbjudna till festligheterna. Det diskuterades gamla minnen och en och annan anekdot från festglada deltagare.

Hanna är verksamhetsledare på KRIS Danmark och en av initiativtagare till festligheterna denna dag. Året var 2003 när KRIS bildades i Danmark. Det har inte varit någon enkel resa det kostar pengar att driva runt en förening.

–Vi söker fonder på olika håll och får även stöd från Köpenhamns kommun. Föreningen finansieras till största del av kommunen, säger Andersen.

Utbildning i ”kriminalitet som livsstil”

Precis som i Sverige finns olika utbildningar och stödboenden. Det finns en möjlighet för personer som inte har ordnat lägenhet innan de muckat från fängelset att kunna hyra ett rum tillfälligt. Där finns personal att prata med och personerna som bor där måste kunna uppvisa drogfrihet.

”Framtiden ser osäker ut”

–Föreningen har nio anställda men framtiden ser osäker ut. Den politiska kartan har ritats om och alla politiker är inte lika intresserade att stötta

på samma sätt som tidigare. Det kriminalpolitiska klimatet har hårdnat. Precis som i Sverige, säger hon.

–Partiet Dansk Folkeparti har stort inflytande i politiken och är inte speciellt intresserade av oss. Deras hårda linje ger inte utrymme för föreningar som KRIS. Det är hårdare straff som alltjämt står på den politiska agendan.

Hårdare straff och fler poliser

Dansk Folkeparti kan jämföras med Sverigedemokraterna. De driver en främlingsfientlig politik och vill ha hårdare straff. Från 2001 till 2015 har Dansk Folkeparti varit stödparti till de vid den tiden regerande borgerliga partierna Venstre och Konservative folkeparti. Idag är partiet Danmarks

näst största, med 37 mandat i Folketinget och 21,1 procent erhållit stöd i valmanskåren i valet 2015. I Europaparlamentsvalet 2014 blev Dansk Folkeparti största parti med 26,6 procent av rösterna och erhöll fyra mandat. Antalet medlemmar är 17.000 september 2015

Brist på drogfria behandlingar även i Danmark

I Danmark, precis som i Sverige är det svårt få en behandling utan inblandning av läkemedel.

–Vi kommer att kämpa för drogfrihet och hoppas på att pendeln slår över när politikerna inser att de drogfria behandlingar på sikt är en bättre affär för samhället och för individen, säger Andersen.

Charlotte Andersen, verksamhetsansvarig och Christer Karlsson KRIS

Helle Petersen har sålt hasch på Kristiania i 40 år

En av deltagarna på festen var Helle Petersen som levt på Kristiania i nästan 40 år. Förutom ett vanligt arbete har hon sålt hasch för att dryga ut kassan. Hon åkte till slut fast och blev dömd för grovt narkotikabrott. En viss tid av straffet fick hon avtjäna på KRIS i Köpenhamn.

–Jag gick ett program som heter kriminalitet som livsstil. Under fyra månaders tid har jag jobbat med mig själv. Det har varit givande och nu börjar jag förstå varför mitt liv blev som det blev, säger Helle.

Har slutat sälja hasch

–Nu får det vara nog. Jag vill börja leva ett hederligt liv utan droger och kriminalitet. Jag har förvisso inte rökt hasch de senaste tio åren, men sålt desto mer vilket inte är bra, säger hon.

”Kristiania är ett frihetsland”

Hon har bott på Kristiania så länge att hon inte kan tänka sig att bo någon annanstans.

–Vi lever efter ett antal regler som ingen får bryta. Inga tyngre droger, man får inte vara gängmedlem, inget

våld, inget fyrverkeri samt några fler, säger hon. Det skiljer sig mycket från det övriga samhället där man måste anpassa sig hela tiden

”Det är en myt att alla röker hasch på Kristiania”

–Många tror att alla som bor där röker hasch. Det finns inget mer felaktigt, säger Helle. Det finns många nationaliteter som bor där av olika anledningar. Men det är bara haschförsäljningen som tidningarna skriver om. Det finns många fördelar att bo där, säger hon.

Haschförsäljningen sker fortfarande

Helle Petersen och hennes bror.

öppet

Det är inte någon ljusskygg försäljning som sker inne på området. Det liknar en marknad där försäljarna står och delar stora haschkakor med bajonettliknande föremål. När polisen dyker upp inne på området är de inte snälla.

–Polisen har koll och vet mycket väl vilka som är langare. Polisen har försökt stänga Kristiania många gånger men inte lyckats. Ärligt talat tror jag inte de danska myndigheterna vill stänga ned. Alla har något att tjäna på att Kristiania finns. Det har blivit en bit av kommunens ekonomi, säger hon.

Hon dömdes till två och ett halvt år för grovt narkotikabrott

Hon hade sålt cirka 174 kilo hasch sammanlagt. Polisen hade intensivt spanat på henne och till slut åkte hon fast. Först fick hon sitta i fängelse, sedan fick hon göra ett program på KRIS. Detta blev vändningen för henne. Hon hade en trasslig barndom och livet har varit jobbigt på många sätt. Nu har hon fått jobb men kommer fortfarande vara under övervakning. Hon säger att hon kommer sluta att sälja hasch, men kommer att bo kvar på Kristiania.

Text och foto: Christer Renlid

ALMEDALEN 2017

Almedalsveckan närmar sig med stormsteg och som vanligt är KRIS på plats. Vår resa inför Almedalsveckan 2017 började redan när vi åkte därifrån förra året. Vi är nu inne i en hektisk period där mycket ska planeras, struktureras och genomföras.

Vi kommer tillsammans med RNS och Ecad att dela tält på samma ställe som förra året vid hamnplanen Visby. Nu granskar vi LARO-verksamheten, slår ett slag för drogfria behandlingar samt diskuterar och debatterar med politiker på plats i tältet.

Vårt mål är att få dit företrädare för olika politiska partier, kriminalvården och andra viktiga aktörer inom rättsväsendet och missbruksvården. Vi har ingen kampanj i år men vi är fulla av energi och vill påverka våra beslutsfattare att satsa på läkemedelsfria alternativ när det gäller vård och behandling.

Vi har under flera år visat att vi är en organisation att räkna med. Det har uppmärksammats, inte minst av svensk insamlingskontroll som har beviljat oss ett 90-konto. Det är ett sju-siffrigt bank- och PlusGirokonto som inleds med 90. Den insamlingsorganisation som uppfyller högt ställda krav kan beviljas ett sådant konto. För oss är det en kvalitetsstämpel.

Vi har för avsikt att visa upp vår organisation och berätta om det viktiga arbete vi gör under Almedalsveckan. Vi har en önskan om ett samhälle med mindre droger, mindre missbruk och färre barn som far illa på grund

av andras missbruk och kriminalitet. Vår uppfattning är KRIS är ett bra exempel på att det går att skapa förändringar i människors liv.

Det var inte många som för 20 år sedan trodde att det skulle gå att driva en förening för kriminella av kriminella. Men vi har bevisat motsatsen. Vi som startade KRIS för 20 år sedan och alla som är med och driver KRIS i dag är levande bevis på förändringens under.

Vi ses i Almedalen

STÖD KRIS

HEDERLIGHET DROGFRIHET

Vårt mål är att hjälpa och stödja människor ut ur ett liv fyllt av missbruk och kriminalitet in i en hederlig och drogfri gemenskap. En gemenskap där det finns en stark kamratskap och en solidarisk förening som alltid ställer upp.

För att nå dessa gör vi nästan 2000 besök på anstalter och häkten runt om i landet. Det är där inne som många bestämmer sig för att göra en livsförändring, och med vår hjälp har de mycket större chans att klara av den resan tillbaka in i samhället.

Hjälp oss i vårt arbete

Plusgiro: 90 05 53-9

Bankgiro: 900-55 39

Märk inbetalningen med ditt namn och "Jag stödjer KRIS"

Tack för ditt stöd!

www.stodkris.se
info@stodkris.se
 Postgiro: 90 05 53-9

**SVENSK
 INSAMLINGS
 KONTROLL**

KORSORDET

Koppla av en stund med korsordet och du har chansen att vinna frimärken och ett gratis medlemskap i KRIS.

Vinstplan:

1:a pris - 3 kartor - 30 st frimärken

2:a pris - 2 kartor - 20 st frimärken

3:e pris - 1 karta - 10st frimärken

Det tre (3) första rätta dragna vinnarna vinner enligt prisplanen ovan.

Tävlingen gäller endast för de som är placerade på någon av Sveriges anstalter, häkten eller SIS-instutioner.

Ditt svar behöver vi senast den: **18 augusti 2017.**

Svaret ska skickas till:

KRIS Riksförbund
Gröndalsvägen 194
117 69 Stockholm

**Skicka in senast
18 augusti
2017**

tryck-AKUTEN

Behöver du trycksaker snabbt och billigt?

Till exempel affischer, flyers och foldrar.
Vi erbjuder snabba, enkla utskrifter
och produktioner till förmånliga priser. Se exempel nedan.

KRIS Riksförbund
Gröndalsvägen 194
117 69 Stockholm
08-642 00 06
tryckakuten@rikskris.se

				CAFÉ	ÅR TRE-KANTIG	GALNING GÖR CROUPIER				
						STICK IVÅG MÅNGA				
				VANLIGT MÅTT						
				SKÖTER OM VÄXTER		HJÄLPER TILL ATT AXLA BÖRDAN		EJ VARM MEN EJ HELLER SÅ KALL	MINI- RÄKNARE	
				ÄR OLJA FRÅN NORGE						
BÖR MAN LIMPAN										
MYCKET VIKTIG		VISAR VÅGEN	SMIDIG OCH SMART SIMMARE	PRYDER ÖGAT ARBETS- SKYGG	HÄFTIGT RYCK I NACKEN BRÄNSLE		NAKEN MJÖL OCH BLOD			
						MAKAK OK		FLYGER I LUFTEN		
SÄL PLIGG RADIO- LOKAL				TYDER PÅ MAGERT INNE- HÅLL	INDISK LÄRA		UT- TRYCKER AVSKY KULLE			
			SINGEL							
				FINNS PÅ KANTEN	RUND REFLEX UPPRÖRD					
TVÄTTA						SKA VÅKTARE		HAR EN BOCK TILL FAR		
ÄR MINST PÅ HANDEN		ILLUST- RATION	Ulfes korsord .se	KORT ARBETE		STUVNING PÅ KÖTT- BITAR		FACK SAKNAR TRO		
							UNGERSK TON- SÄTTARE	AKTIVERA R SMAK- LÖKARNA		
HAN VAR FÖRST		STÖRTA ELLER RES- ERVERA	SOM AVSER VERS- MÅTTET	STÖRRE VÄXT- PLATS	BETAL- NING- MEDEL			KOKA IHOP		
				BOR INTILL	UTFÖR HULI- GANER	TALA MED ÖVER- TYGELSE				
	FÖR BLOD TILL HJÄRTAT			ÅST- KTS- UT- BYTE						
	INNE- HÅLLER LOK				EN LITEN BIT	ÄR JU NEW YORK	GR- UP- PEN	HE- RRE		
								PERIOD MED MISSVÄXT		
						EXTRE- MITET				
PRECIS SOM DET SKA VARA	ÄR EN KILO- METER AV EN MIL					SÄGS VARA GOD	STÅR PÅ TUNSISK BILBAK	TIDIG MORGON PREFIX FÖR ÅTER		
			FÖRSTA RUTAN I MONOPOL		NÄR DET PASSERAT					
BLIR MAN STRESSAD AV				BESTRIDA RIKTIG- HETEN AV						

Eva: "Min mamma var djävulen"

Den här berättelsen saknar motstycke när det gäller vidriga uppväxtförhållanden.

Eva blev våldtagen och misshandlad under hela sin uppväxt utan att någon ingrep. Sveket från de sociala myndigheterna är graverande och hemska, men igen har fått stå till svars för det inträffade. I dag lever hon ett bra liv, men så har det inte alltid varit.

I en öppen hjärtig intervju berättar hon om sitt liv – om övergreppen i barndomen och hur hon utvecklade ett tungt missbruk och kriminalitet. För ett år sedan publicerade Vägen UT en intervju med B. Robert Andersson om hans nya bok "Jag ska döda er alla". Robert och Evas berättelser påminner om varandra, de beskriver en uppväxt kantad av sexuella övergrepp och våld. De är inte ensamma, enligt Eva finns ett stort mörkertal av personer som sitter på våra anstalter med samma bakgrundsproblematik som hon. – Får man inte hjälp med det som är roten till det onda blir det svårt att tillfriskna, säger Eva.

Barndomen var en mardröm

– Jag växte upp med en mamma som var alkoholisk och en pappa som var medberoende till hennes drickande. Ingen av föräldrarna klarade av att ta hand om mig. Jag förstod i tidig ålder att min mamma aldrig älskat mig. När jag var liten och låg i spjålsäng ställde min mamma upp mig och sängen på vinden tills pappa kom hem på kvällen. Jag förstod väldigt tidigt att min mamma inte tyckte om mig eller ville ta hand om mig. Jag blev misshandlad både psykiskt och fysiskt från att jag var liten. Till slut blev socialtjänsten inkopplad och en handläggare tillsattes. Problemet var att handläggaren själv var alkoholiserad – min mamma och handläggaren satt ofta och drack när hon var på besök. När jag

var fyra år sålde min mamma mig till sina manliga vänner något som socialhandläggaren kände till – hon var ju där hela tiden.

"Jag blev sexuellt utnyttjad och våldtagen varje dag"

– Övergreppen höll på tills jag var sju år. Min egen mamma lät männen göra vad de ville med mig. Jag blev misshandlad dagligen av min mamma. Hon lät mig dricka alkohol och röka cigaretter vid samma tidpunkt. Jag kommer aldrig kunna förlåta min mamma. Jag kallar henne Lisa för hon har aldrig varit min mamma, hon dog 1991.

När det blev för mycket för Lisa kastade hon ut mig på gatan. Jag fick inte komma in igen utan polisen hämtade upp mig och satte mig i

arresten tills pappa kom och hämtade mig. Till slut skildes mina föräldrar och pappa fick vårdnaden om mig. Periodvis åkte jag hem till Lisa och de sexuella övergreppen fortsatte. Jag var inte van vid något annat än att bli utnyttjad. Det var ett normaltillstånd. Socialtjänsten fick till slut reda på vad handläggaren höll på med – hon blev uppsagd på stående fot. Sedan började en resa från den ena institutionen till den andra.

Övergreppen fortsätter i den nya fosterfamiljen

– När jag en kväll sitter hemma hos pappa ringer det på dörren. Det är några farbröder som vill att jag ska följa med och hälsa på någon. När vi kommer fram försvinner de och jag upptäcker att jag är inlåst i rummet

Eva framför sin dator i KRIS Trelleborgs lokaler där hon var ordförande under många år.

Eva är idag en otrolig inspirationskälla för andra kvinnor, och hon ler ofta och är en friskt fläkt i KRIS.

där jag befinner mig. Jag blir helt galen och börjar slå sönder inredningen. Efter ett tag får jag reda på att jag är på barnpsyk och jag skulle bli kvar där i 9 månader, utan att någon anhörig hälsade på eller frågade hur jag mädde. Mot slutet av vistelsen får jag reda på att jag ska flytta till ett fosterhem. Det är min pappas syster och hennes man. - Jag blev först glad eftersom jag träffat henne tidigare, efter en tid börjar problemen igen. Mannen i familjen hade en bror som tycker om att förgripa sig på barn. Den här personen var nykter när han gjorde det här mot mig. Jag tog mig mod till att

berätta för mina nya fosterföräldrar – men dom trodde mig inte och mina våldsamma beteenden fortsatte som tidigare.

Efter en tid berättade familjen att de skulle skaffa ett fosterbarn till, en liten flicka. Jag blev glad att det skulle komma ett barn till. Men glädjen blev kortvarig, jag hörde min fosterpappa säga en kväll att han inte ville ha kvar mig för att jag var så stökig och svårhanterlig, nu skulle det ju komma en liten också.

Efter en tid började även han att misshandla mig så jag rymde hem till min pappa. Han hade skaffat en ny

kvinnor och vi skulle åka på semester tillsammans. När vi åker i bilen hör jag hur kvinnan efter ett tag ber pappa stanna bilen. Hon säger att pappa får välja mellan mig och henne. Då kliver pappa ur bilen och öppnar bagageluckan, tar fram min röda väska och min lilla nalle och ber mig kliva ur bilen.

Eva blev övergiven – mitt ute på motorvägen

– När jag stod där med bara väskan och nallen och grät hade jag ändå en förhoppning att han skulle komma tillbaka, men det gjorde han inte. Det var till slut polisen som hittade mig övergiven mitt på motorvägen. Jag blev galen och skrek, slogs för jag inte trodde inte pappa skulle hitta mig om polisen tog mig därifrån. Vid det här tillfället var jag nio år gammal. Nu fick jag åka tillbaka till barnpsyk där de spände fast mig i ett bälte och sedan skickade de mig tillbaka till fosterfamiljen. Där fortsatte misshandeln av mig utförd av pappan i familjen så jag rymde hela tiden.

Hon började injicera amfetamin vid 12 års ålder

– Eftersom jag rymde hela tiden och ingen kunde hantera mig längre blev jag placerad på en ungdomsklinik. Där var det äldre ungdomar och jag började missbruka. Jag blev till slut någon genom att bruka våld – eftersom det var det enda jag kände till. Nu blev det en ändlös vandring mellan alla ungdomsvårdsskolor som fanns i Sverige. Jag sjönk längre och längre in i missbruk och kriminalitet. Det var först 2007 när jag fick ett längre fängelsestraff som tankarna på att sluta missbruka väcktes.

”12 – stegsrörelsen har räddat mitt liv”

– Efter en vårdvistelse från fängelset blev jag tvungen att ta tag i mitt liv och börja bearbeta mina upplevelser och problem som följt mig genom hela livet. Jag arbetade då som verksamhetsledare på KRIS Trelleborg

och hade varit drogfri sedan 2008. Så har jag en önskan om att det ska fortsätta att vara. Jag är oerhört tacksam för vad KRIS har gjort för mig och mitt tillfrisknande. Samhällets svek mot Eva går inte att beskriva i ord. Det var länge sedan – har det någon betydelse? Svaret är nej, Eva, Robert och på senare tid fallet Bobby är många ouppmärksammade fall där barn får illa och social myndigheter inte tar sitt ansvar. Eva berättade även i intervjun att hon under hela sin barndom inte vetat vem som har varit hennes vårdnadshavare. Hon slussades från den ena till den andra utan någon kontroll från samhället. När hon blev äldre placerades hon på ungdomsvårdsklinik, utan att hon gjort någonting – hon blev sexuellt utnyttjad och våldtagen av vuxna män under hela sin barndom. Samtliga gärningsmän drog upp gylfen och gick vidare i livet men Evas dom blev hård och skoningslös – ett krossat liv.

Eva vägrade ge upp

De flesta människor hade inte orkat tagit sig vidare efter en sådan

katastrofal start i livet. Men Eva var stark och vägrade ge upp. Arbetet på KRIS blev starten på något nytt. Hon bestämde sig tidigt för att vända det dåliga till något bra. Hon var med och byggde upp KRIS i Trelleborg. Hon engagerade sig i andra människor. –Att hjälpa andra är att hjälpa sig själv, säger Eva.

”Att flytta till Halmstad blev något positivt”

Eva fick möjligheten att flytta till Halmstad år 2016. Efter en viss turbulens i föreningen i Trelleborg valde hon att byta arbetsplats och miljö och flytta. Hon bytte aldrig arbetsgivare, hon jobbade alltså kvar på KRIS. –Det var det bästa jag gjort, säger hon. I början var jag lite tveksam. Det var lite sorgligt eftersom Trelleborg och förening var mitt liv. Men nu är jag bara glad för att jag gjorde det.

Hon började utbilda sig

När KRIS tillsammans med Tollare folkhögskola startade upp en ny utbildning ”Livsstilskoordinator” var hon inte sen att söka utbildningen.

Hon kom in och nu har hon genomfört hela utbildningen. –Jag är stolt över mig själv, säger Eva. När jag pratar med henne är hon inne på sista praktikveckan på Valbo behandlingscenter

Att våga göra upp med sitt förflutna

–Utbildningen handlade mycket om att våga göra upp med sitt gamla liv, att kunna förlåta sig själv. Att göra upp med det som var orsaken till att jag började missbruka. Jag upptäckte jag hade enorma tillgångar och mycket att ge till andra, säger hon.

Stor tacksamhet över hur livet utvecklades

–Jag är enormt tacksam över hur livet har utvecklats. Visst dyker det upp problem ibland, men jag har lärt mig hur man hanterar svårigheter som man ställs inför. Nu känner jag mig redo för att hjälpa andra människor något jag brinner för, säger Eva.

Text: Christer Renlid

Foto: Joakim Berndes

Eva i mitten deltar här i en panel en tidig fredagsmorgon i Almedalen tillsammans med Christer Karlsson, förbundsordförande KRIS och Kristoffer Johansson, dåvarande förbundsordförande Unga KRIS.

Vi stödjer KRIS drog- och brottsförebyggande arbete i samhället

Eilas Naturkosmetic
SALTSJÖÖ-BOO

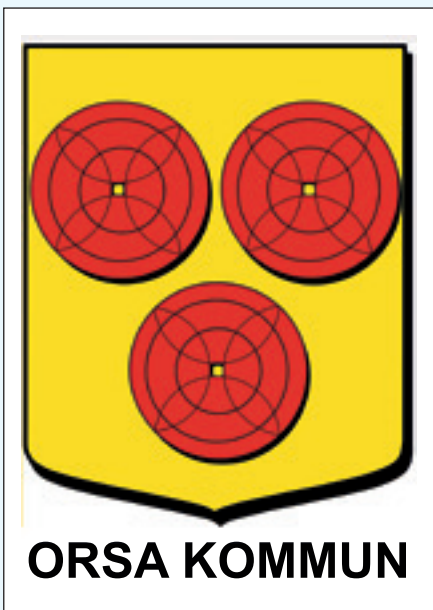
Mora Församling
MORA

Fastighetsägarna
Stockholm
STOCKHOLM

Svenska Kyrkan/
Täby Församling
HANINGE

Fogutek AB
NORSBORG

Sundsvalls
Sjukhus
SUNDSVALL

LM Maskinuthyrning AB
STENKULLEN

Trelleborgs Församling
TRELLEBORG

Bredängs Camping Stockholm
08-97 70 71
Skärholmen
www.bredangcamping.se

Basta Ragnhildsborg AB
08-550 389 81
Södertälje

Lindecrantz Consulting AB
0702-87 78 38
Tystberga

Forshaga Kommun
Missbruksenheten
054 - 17 22 29

Statens
institutions
styrelse SiS
Ungdomshem Ljungskog

Svenska kyrkan
KATRINEHOLMSBYGDENS
FÖRSAMLING

Vi stödjer KRIS drog- och brottsförebyggande arbete i samhället

A Jensen Ingenjörfirma AB
Kolmården

Kristianstads Kommun
Kristianstad

Timars Svets & Smide AB
Falkenberg

**Aktiebolaget Systemstöd
Sverige**
Kista

Kävsjö Kyrkliga Samfällighet
Gnosjö

**Ungdomens Hus
Hamnmagasinet**
Umeå

**Competens Utbildning
Sverige AB**
Stockholm-Globen

Levin VVS Konsult AB
Stockholm

Upplands Bro Kommun
Kungsängen

Degerfors Laboratorium AB
Degerfors

Robertsfors Sotningsdistrikt
Robertsfors

**Hanséns & Lindhs
Begravningsbyrå AB**
Kristianstad

Skellefteå Kommun
Skellefteå

Tandlaget Mario Lucas
Köping

Krabat & Co AB
Stockholm

Tierps Kommun
Tierp

Vårt hjärta slår för **allas** lika värde!

Tjejerna i KRIS. De är fler än de borde vara, men hur mår de egentligen?

Det spelar ingen roll hur man räknar, man kommer ändå till samma resultat. I KRIS är tjejerna fler än vad de statistiskt sett borde vara.

Av normalmedlemmarna (den typ av medlem som man blir om man själv har ett kriminellt förflutet) är ganska precis en tredjedel kvinnor.

Detta trots att tjejer är i kraftig minoritet i svenska fängelser och häkten. Där kryllar det av män, 95 procent enligt statistik från kriminalvården.

Och polisen har samma erfarenhet. På varje kvinna som förekommer som misstänkt i en förundersökning går det mer än 20 män.

Man kan fråga sig vad det beror på.

För Sara Woldu, ordförande i KRIS Stockholm är svaret lätt.

– Vi håller på att förändras, säger hon.

Frågan är bara exakt vad är det som förändras. Är det KRIS Stockholm? Hela organisationen? Eller kanske rent av hela landet – både i och utanför KRIS?

Man kan undra. För även om kvinnor fortfarande är underrepresenterade på många håll i vårt mansdominerade samhälle, är det för skribenten och opinionsbildaren Rebecka Weidmo Uvell knappast förvånande att det finns procentuellt fler kvinnor än män som tar steget in i KRIS och gör något aktivt för att vända sina liv.

Tvärtom. Det är långt ifrån enbart de före detta kriminella kvinnorna, som har blivit mer benägna att ta för sig i samhället. Om man vill kan man rada upp exempel efter exempel.

6 av 10 studenter på universitet och högskolor är kvinnor. Arbetslösheten är betydligt lägre bland kvinnor än män. Männerna är betydligt fler än kvinnorna i missbruksvården, men kvinnorna klarar sig bättre.

Tjejerna flyttar till storstan, killarna

blir kvar. I till exempel Blekinge och Norrbotten är överskottet på killar i parbildande ålder (15-25 år) hela 20 procent.

Av ofrivilligt ensamboende är hela sju av tio män. Och samtidigt finns det betydligt fler män än kvinnor som i SCB:s stora levnadsundersökning svarar att de saknar en nära vän.

Tjejer är mer rörliga i huvudet

– Många av dem flyttar inte ens hemifrån, säger Rebecka Weidmo Uvell. Utan jobb och utbildning sitter de kvar på sina sängar i pojkrummen och gör ingenting medan livet passerar.

Om man vill vara drastisk skulle man kunna säga att tjejerna helt enkelt är mer rörliga i huvudet.

Men så drastiskt skulle säkert Sara Woldu inte uttrycka det.

Om jag tolkar henne rätt tycker hon snarare att det är som med själva räknandet – det spelar ingen roll. Mycket hellre än var vägen börjar vill

hon prata om vart den tar vägen.

Hennes egen väg är den gamla vanliga för våra medlemmar. Hon reser sig först fem i tolv. Då när hon ligger som allra tyngst på det äckliga toalettgolvet vid Tunnelgatan. Det var där som hon brukade injicera sitt heroin, det vill säga när hon inte var ute och rånade för att få ihop stälår till nästa lina.

Allt det där vet inte minst dem som såg Åsa Blanks dokumentär Aldrig backa i SVT. Den handlade om Sara och två andra tjejer i KRIS. Mammorna som bytte kofot och knark i handväskan mot nappflaska och blöjor, som det uttrycktes i trailertexten.

För nu är hon drogfri, lyckligt gift och lever mammaliv i trivsamt ny bostad. Man får aldrig ge upp om människor och man måste använda sin egen ryggsäck till något positivt, som hon säger i dokumentären.

En av hundra är i alla fall en till

Hon vet hur långt det är och hur hopplöst det kan kännas. Hon brukar

Sara Woldu med dottern Milen får en kort pratstund med H.M Drottning Silvia under ett seminarium i Landskrona.

påminna sig det varje gång hon gör anstaltsbesök. Det enda hon själv tänkte, när hon satt på Färingsö och representanterna från KRIS kom på besök, var hur i hela helvete hon skulle bete sig för att få dem att gå med på att smuggla in knark åt henne.

– Jag hade inget annat i huvudet, säger hon och så är det säkert för dem som jag nu besöker också. Man måste begripa förutsättningarna och visa respekt. Om jag så bara kan rädda en av dem, så är det i alla fall en till som inte kommer att knarka ihjäl sig. Det är skrämmande statistik, jag vet, men det är så det ser ut. Det är som att ha ramlat ned i en brunn. Det är jävligt lång väg upp.

Är det längre väg för tjejer än för killar,

frågar jag. Men ångrar mig genast, för Sara får det där trötta, uppgivna uttrycket i ögonen som i alla fall jag tolkar som ”vad fan tror du, pucko?”

Men i talet är hon tack och lov betydligt snällare: – Vilka svåra frågor du ställer, säger hon och blir tyst ett tag. Det syns att hon tänker.

Tjejer ofta trasigare

– Jag vet inte, kommer det efter ett tag. Killarna har det säkert svårt de också. Men det är liksom annorlunda.

Hur då, frågar jag. Lättad över att i alla fall hittat ett lite mindre dumt sätt att ställa frågan.

– Tjejer är ofta trasigare. Mer utsatta.

Mer utanför. Särskilt de som har levt länge i kriminella miljöer. Killar som begår brott kan uppfattas som coola i sin omgivning. Det händer aldrig för tjejer. Dem ser man ned på. Både inom och utanför de kriminella grupperna.

– Det märker man när man talar med kriminella män. De flesta ser ned på tjejer som finns i samma miljö och begår samma typer av brott som de själva. Hur mycket de än knarkar själva betraktar killarna ”vanliga tjejer” som ideal. Detta känner tjejerna. Det får dem att också själva se ned på sig.

– Kriminalitet är en hierarkisk miljö. Det råder en tydlig hackordning, särskilt bland killarna. Allt det där vet naturligtvis tjejerna. Ju högre upp i hackordningens en tjejs kille finns, desto högre finns även hon och tvärtom.

Längst ned finns de knarkande tjejerna

– Det blir som en ond cirkel av självförakt. Särskilt som tjejers främsta sätt att skaffa sig status i kriminella miljöer är genom att behaga killar. Man är någon om man är någons tjej. Och längst ned finns de knarkande tjejerna. De kommer alltid sist.

– Däremot är det ofta dom som är först in i fängelserna, där vi möter dom, fyller Sara snabbt i och ser på mig med ögon som undrar ”var det där ett svar?”

Det är där någonstans som det blir verkligt tydligt för mig vilken potential som finns i en organisation som KRIS. Mycket i kriminalvård kan man säkert läsa sig till. Men hur mycket man än läser, hur mycket man än tror sig veta, kan man inte komma åt den särskilda kraft som bara kan hämtas inifrån. Den som bara den som varit där själv kan komma åt.

Därför tar jag sats ända inifrån mitt eget inre innan jag formulerar nästa fråga. Jag begriper att nu närmar vi oss den verkliga kärnan vårt samtal:

Rebecca Svart, tidigare förbundsordförande i Unga KRIS.

Du sa att du när du är ute på anstaltsbesöken brukar styras av hur du själv tänkte när du satt där, säger jag. Men här inne, där du möter de tjejer som samlat ihop energin, gjort ett aktivt val och börjat den mödosamma vägen upp igen – vilka erfarenheter är det som du styrs av här?

Använda sin egen ryggsäck till något positivt

Återigen får Sara den där inåtvända blicken. Den verkar vara ett personlighetsdrag. Som om hon, helt i onödan, oroar sig för att inte kunna erbjuda tillräckligt intressanta svar.

– Det där är helt individuellt, säger hon. Alla är olika.

Jovisst, invänder jag. Men det gäller allt som vi pratar om, det finns alltid individuella skillnader. Man kan mycket sällan om ens någonsin generalisera när det gäller människor.

Det tar skruv. Från och med nu och framåt i vår intervju blir Sara mycket mer stadig på rösten.

Kanske beror det på att vi har slutat att prata om det kriminella droglivet (det som hon har lämnat) och i stället börjar prata om det inre arbetet i KRIS (det som hon brinner för). Att använda ryggsäcken till något positivt, som hon uttryckte det i dokumentären.

Nu är hon på hemmaplan, känns det som. Nu är det hon som tar sats.

– Alltså, jag är ingen rabiät feminist som anser att kvinnor ska särbehandlas på mäns bekostnad, börjar hon. Men man måste ha respekt för de speciella erfarenheter som våra tjejer har med sig när de kommer.

KRIS kan vara första stället där de träffar vettiga killar

– Vi möter för det mesta tjejer som under lång tid har stått i underordnad beroendeställning till män. I värsta

Lenita är en av många andra kvinnor i KRIS Falkenberg som varit med länge i KRIS.

fall också varit utsatta för våld och övergrepp. Många av dem har till och med blivit rädda för män. Förutom att de har byggt upp ett förakt för en brutal machokultur som tvingat dem att underordna sig och acceptera att bli utnyttjade.

– Därför är det viktigt att våra manliga medlemmar tänker på det. De har en möjlighet att vända en utveckling. För många av tjejerna ger KRIS första möjligheten på länge att på allvar träffa vettiga killar som inte bara ser ned på dem. När vi fungerar som bäst möter man genuin och solidarisk syskonkärlek från män.

– Men, lägger hon snabbt till, det är jätteviktigt att killarna låter tjejerna ta den plats de behöver. Utan att tänka på

det kan de annars lätt ramla ned i gamla invanda beteenden och då är snart tjejerna underordnade igen.

Det där sista är något som Kristina Edström i Umeå, en annan av KRIS kvinnliga ordförande, också känner igen. Jag fångar henne på telefon precis när hon är på väg till häktet för att göra ett anstaltsbesök, men hon kör åt sidan ett tag och ger mig ett par minuter.

Köra över tjejer utan att mena det

Till skillnad från Sara leder Kristina en lokalförening där männen dominerar stort. I Umeå är det bara sex procent av medlemmarna som är kvinnor. Motsvarande siffra i Stockholm är 38 procent.

– Män kan väldigt lätt köra över kvinnor. Även utan att mena det, säger Kicki (som Kristina kallas av dem som känner henne).

Och så ger hon ett (i alla fall för mig) oväntat exempel på hur machokulturen kan förminska kvinnor.

– En del av den manliga kriminella kulturen bygger på gammalmodig inställning att kvinnor är svaga och behöver skyddas. Den föreställningen behåller många män även efter att de har lämnat kriminaliteten. I all välmening tar männen på sig ansvaret. Ofta för att skydda kvinnorna. Det anses lite macho att vara den som kan skydda bäst. Men det där kan få helt motsatt effekt för tjejerna

Hur då, menar du, frågar jag. Köra över tjejer utan att mena det?

– Just genom det som Sara pratar om, säger Kicki. Kvinnornas historia i de kriminella kretsar de kommer från är väldigt ofta en historia om svår

underordning. Det skapar en slags igenkänning hos tjejerna. En invand plats att fly till. Ett ställe man känner igen och därför känner någon slags negativ trygghet i.

Vara försiktig och visa omtanke

– Då kan till och med det som män upplever som hänsynstagande leda till att hon kryper in och tystnar. Precis som ett sexistiskt skämt kan fungera. Det är väldigt lätt att trycka ned en människa som redan tidigare är marginaliserad. Man måste vara försiktig, helt enkelt. Visa omtanke.

Gör killarna det, undrar jag. Visar omtanke? Förstår de behovet?

Och då kommer det igen. För vilken gång i ordningen i den här intervjun har jag glömt.

– Det där är naturligtvis individuellt...

Så jag tänker att kanske är det för att jag själv är man som jag inte är särskilt

rädd för att generalisera. Att det för mig alltid är underförstått att det naturligtvis inte går att generalisera människor. Jag gör det ändå, utan att tänka på det. Därför att mycket här i livet blir pedagogiskt lättare att handskas med om man tillåter sig en och annan förenkling trots att man egentligen inte kan.

Kanske förstår även Kicki det. Eller också har hon bara överseende med mäns beteende. För till slut svarar hon:

– Man bör i alla fall påminna killarna om det. De har annars lätt att falla in i gamla invanda beteenden, de också.

Viktigt att KRIS fortsätter att vara tvåkönat

Och precis som Sara tycker även Kicki att det är viktigt att KRIS fortsätter att vara tvåkönat. Även om hon gärna ser att vi arbetar mer med värdegrunden och gärna startar ett projekt som är särskilt ägnat åt att lyfta kvinnorna i organisationen.

Kvinnorna i KRIS Halmstad var ett sammansvetsat gäng under Almedalsveckan 2014

– Jag skulle inte vilja ha ett tjej-KRIS för sig självt, säger hon. Vår organisations styrka är att vi är samlade för att hjälpa varandra. Att nå de mål om drogfrihet och hederlighet som alla vet att vi alla jobbar så förbaskat hårt för.

– Men då måste vi också visa varandra respekt för vad vi är. Det vill säga individer med egna skillnader, fortsätter hon. Att vi i vissa avseenden tänker och liknar dem som tillhör samma kön som vi själva, mer än de som är av motsatt kön.

Och där någonstans sjunker jag in i mig själv för en högst egen, avslutande reflektion. Trots att jag inte i alla delar kan dela Kickis och Saras erfarenheter (dels för att jag är man och dels för att jag är ny som medlem).

Nämligen att alla i vår organisation, killar som tjejer, mest av allt är förenade med varandra för att vi alla har samma jobb med oss själva. Alla ska vi kravla oss upp och begära tillbaka vår plats i samhället. Om det vore lika lätt att göra på egen hand skulle vi inte behöva en organisation som KRIS.

Men nu är det inte lika lätt att göra det ensam.

Därför behöver vi varandra. Killar och tjejer, män och kvinnor, pappor och mammor, stödmedlemmar och normalmedlemmar, skrivare och läsare.

Plus allt annat som vi är.

Text: Thore Berggren
Foto: Joakim Berndes

Om skribenten

Thore Berggren är före detta frilansjournalist och har nyligen blivit stödmedlem i KRIS och kommer att vara en ny medarbetare här hos oss på Vägen UT.

KRIS FIRAR 20 ÅR

Det finns födelsedagsfester som är viktigare än andra den 20 oktober 2017 firar KRIS sitt 20 års jubileum med pompa och ståt på Nalen i Stockholm.

–Det känns stort, säger Christer Karlsson förbundsordförande på KRIS.

Planerna inför 20 årsjubileet pågår för fullt. Det kommer att bli festligheter där både nya och gamla KRIS:are kommer att mötas och ha roligt tillsammans. Även hedersmedlemmar och andra personer som varit betydelsefulla för verksamheten under sedan starten kommer att vara på plats. Kungen och Drottningen är inbjudna samt justitieministern och tidigare stadsråd som har stöttat föreningen genom åren.

Christer Karlsson var en av dem som grundade KRIS 1997. I över trettio år har han suttit på fängelser och andra institutioner. Till slut tröttnade han och september 1997 muckade han för sista gången. Idén om KRIS startade utifrån hans eget behov;

– Jag ville starta en organisation för sådana som mig, säger Christer

Första året hade KRIS inga egna ekonomiska resurser. De fick en minibuss och ett bensinkort av Kriminalvården för att kunna åka runt i landet och sprida deras budskap och den första augusti 1998 blev en historisk dag då hämtade de för första gången en frigiven blivande medlem direkt vid fängelset. Ett stort medieuppdåd mötte upp vid det tillfället utanför Österåkersanstalten.

Grundidén i verksamheten var och är att medlemmar från KRIS möter upp den som frigges efter ett fängelsestraff och gör en så kallad muckhämtning. Den som frigges är motiverad till förändring och då ska KRIS finnas där. Anstaltsbesöken är fortfarande basen i verksamheten. Varje år gör våra medlemmar runt 2 000 fängelsebesök och det är så de flesta kommer i kontakt med KRIS.

Med en lånad dator i lånade lokaler började det som kom att bli ett av Sveriges mest lyckade behandlingsprojekt för kriminella. I dag hjälper organisationen KRIS ett hundratal interner varje år med att komma tillbaka till ett vanligt liv utanför fängelsemurarna.

Vägen UT kommer att göra ett längre reportage till nästa nummer. Då kommer vi presentera och skriva om KRIS historia samt rapportera från festligheterna.

MAMMAGRUPPEN I KRIS BLEV EN TITTARSUCCÉ I SVT

Tre tjejer, tre livsöden i en mammagrupp på KRIS (Kriminellas Revansch I Samhället). Deras liv har kantats av droger, våld och hemlöshet. Livet på samhällets bakgård har bytts ut mot barn, nappflaskor och en stark vilja att förändra sina liv till något positivt.

Dokumentärfilmaren Åsa Blanck har under två år följt Sara, Javi och Isabella i deras strävan att lyckas bli drogfria och kämpa för sina barn. Från en bloggande 100 åring (Dagny) till tre kvinnor som slåss med missbruk och utanförskap, har Åsa visat prov på fingertoppskänsla och precision. Ingenting lämnas åt slumpen och tittarna får en god inblick i tjejernas vardag och deras kamp för ett bättre liv. Det är en gripande berättelse som pendlar mellan hopp och förtvivlan. Den totala öppenheten bland de medverkande gör den här dokumentären till något alldeles speciellt.

Javi: "Jag är 19 år men känner mig gammal"

Hon växte upp med en mamma som var psykisk sjuk och har flyttat cirka 60 gånger i sitt liv. Allt ifrån fosterhem till instruktioner. Hon stal sin mammas piller vid tolv år ålder och började knarka när hon var 13.

–Utan min son hade jag inte varit här i dag. Jag är glad och tacksam att jag behöll honom, säger Javi.

Isabella: "Häktet räddade mitt liv".

En tidig drogdebut som många år senare slutade på häktet.

–Att jag blev häktad räddade mitt liv. Tidigare brydde jag mig bara om drogerna, pengar och knark. En gång trodde jag hjärtat skulle stanna, säger hon. Under tiden på häktet blev jag ren och kort därefter gravid, fortsätter Isabelle.

Sara: "Struntar jag i min sjukdom kommer jag återfalla i missbruk".

Hon var partyprinsessan som blev

heroinist på plattan. I dag är hon drogfri och lever med man och barn.

–Pengar till heroin var det enda som betydde något. I dag är jag fri och kan göra det jag vill, säger hon.

Jag träffar Åsa på SVT där hon arbetar. Hon berättar inlevelsefullt hur hon kom i kontakt med mammagruppen på KRIS Stockholm.

"Om detta måste du berätta"

–För två år sen hörde jag mitt namn ropas högt över en parkeringsplats.

Javi från en fotosession på KRIS Stockholm
Foto: Joakim Berndes

Isabella "Bella" i Kungsträdgården 2016
Foto: Joakim Berndes

Sara med Milena under Sverige Mot Narkotika i Landskrona. Foto: Joakim Berndes

Fram sprang Anki, en älskad bvc-sköterska som jag inte sett på tio år. Hennes ögon glittrade när hon berättade om sitt nya jobb på Sveriges enda BVC för missbrukande och före detta missbrukande mammor. ”Om detta måste du berätta!”

Så kom det sig att jag hängde i en mammagrupp på KRIS, i nästan två år. Och träffade Sara, partyprinsessan som blev heroinist och hamnade på kåken. Javi, som lämnades bort som liten och tillbringade sin tonårstid på sluten ungdomsvårdsanstalt. Och Bella började knarka när hon var 13 år, vars bästa vän blev mördad, skjuten med sex skott. Tre unga tjejer. Helt olika bakgrund och vägar in och ur missbruk, berättar Åsa ”Jag dras starkt till historier som får människor att känna sig mindre ensamma och som ger hopp” Hon berättar om första gången hon kom till mammagruppen på KRIS och träffade tjejerna. Det tog inte lång tid att förstå vilken kraft det var i deras livshistorier.

–Det var en bottenlös misär blandad med galghumor, kraft och mod. Jag var intresserad att veta vad som orsakat dessa livsöden, något tjejerna inte själva visste fullt ut. Jag fastnade för det. Här fanns något att berätta som inte alla vet, säger Åsa.

”De smartaste, roligaste och snyggaste tjejerna, jag någonsin varit i kontakt med”

Åsa pratar om mötet med tjejerna och deras olika livshistorier. Vad var det som hände? Vad leder fram till en sådan katastrof?

– Jag ville veta mer. Den gemensamma nämnaren för tjejerna, fan dom är de smartaste, roligaste och snyggaste tjejerna jag någonsin träffat. I övrigt ser deras livshistorier olika ut.

Autenticitet och trovärdighet är viktigt. –Jag började filma hela mammagruppen. Efter en tid började jag även följa de tre huvudpersonerna, utanför gruppen. De personerna fattade ett aktivt beslut, de ville berätta sin historia. Jag började följa dessa personer och gjort det parallellt under hela tiden, berättar Åsa.

Det är en gripande berättelse i tre delar utan skyddsnet. Vi får följa tjejernas i deras kamp, diskussioner och olika val de ställs inför. Filmen besitter en kraft och styrka som får berättelsen att gå igenom tv-rutan.

Åsa Blanck debuterade 2003 med *Ebba & Torgny* och kärlekens villovägar (producent, regissör, ljudtekniker), vilken följdes

upp av *Vikarien* (2006). Bland övriga filmer kan nämnas *Bedragaren* (2008), *Den stora friheten* (2011) och *Morfar & jag och helikoptern till himlen*. Blanck regisserar merparten av filmerna i samarbete med Johan Palmgren. *Vikarien* tilldelades en Guldbagge 2007 för bästa dokumentärfilm. 2010 fick Blanck motta Eric Forsgrens stora dokumentärfilmspris och 2012 stipendium ur Lena Hellmans

Bella och Sara innan tv-intervju om *Aldrig Backa*. Foto: Sara Woldu

minnesfond. 2015 gjorde hon *Det är inte så dumt att bli gammal*. Tre fristående delar om tre färgstarka personer med lång erfarenhet.

Text: Christer Renlid

Åsa Blanck. Foto: Pressbild

VÄLKOMMEN TILL KRIS

Kriminellas Revansch I Samhället tycker att det är viktigt att informera kriminella om rätten att frigges med möjlighet att få ”revansch i samhället”.

Denna information sker främst genom att KRIS besöker anstalter och häkten samt genom tidningen Vägen UT. KRIS erbjuder kriminella och/eller drogmisbrukare som har tröttnat på att leva kriminellt och vill byta livsstil - en frizon under den första tiden efter muck.

Vägen UT distribueras till samtliga fängelser och häkten i Sverige, i tidskriften informerar vi om att KRIS finns och att vi tillsammans kan jobba för att just du också ska kunna sluta upp i våra led.

Här nedan följer den manual som du som tröttnat på skiten kan följa om du vill arbeta för att tillsammans med KRIS hjälpa dig själv och senare andra som är i samma situation som du nu befinner dig i.

1 Ta kontakt med din lokala KRIS förening, när som helst under din verkställighet. Men helst innan du frigges, KRIS vill gärna kunna få möjlighet att besöka dig vid några tillfällen. Detta för att hinna lära känna dig och för att kunna hjälpa just dig att planera inför din frigivning.

2 Du kan så småningom bli medlem, genom medlemskapet får du tillgång till den frizon som varje lokal KRIS-förening erbjuder.

Där kan du vara dig själv utan att behöva springa omkring på stan och hålla färgen. Dessutom ingår det en prenumeration av Vägen UT samt ett antal andra förmåner beroende på vilken lokal KRIS-förening du tillhör.

3 När denna kontakt har etablerats och vi tillsammans har hittat en plan för att du ska få en rejäl chans till ett liv utan kriminalitet och droger – då kommer vi och hämtar dig när du muckar. Vi ser till att din frigivning blir en positiv upplevelse.

4 Du välkomnas i vår gemenskap och vi gör tillsammans det arbete som krävs för att vi gemensamt ska lyckas få ett liv där hederlighet, drogfrihet, kamratskap och solidaritet är de tongivande bitarna för att lyckas med vår revansch i samhället.

5 KRIS kan i de allra flesta fall hjälpa till med boende och sysselsättning samt hjälpa till att styra upp sociala och myndighetskontakter.

KRIS finns idag på flera orter i Sverige. Organisationen är också etablerad i Danmark, Finland, Vitryssland, Ryssland, Ukraina och samarbetar med Second Chance i Japan.

Det enda kravet vi har på dig är att du ställer upp på KRIS fyra deviser:

H e d e r l i g h e t
D r o g f r i h e t
K a m r a t s k a p
S o l i d a r i t e t

BLI MEDLEM!

I både normalmedlemskap och stödmedlemskap ingår en prenumeration av Vägen UT. Tag kontakt med din lokala KRIS förening om du har frågor eller funderingar kring ett medlemskap i KRIS.

Normalmedlemskap

100 kr per år.

(Normalmedlem är du som är straffad och/eller varit missbrukare)

Stödmedlem

200 kr per år.

(Stödmedlem är du som inte kvalificerar dig som normalmedlem)

Vid utebliven tidning, kontakta medlemsansvarig eller redaktionen: redax@krisvagenut.se

Adressändringar måste meddelas snarast.

Välkommen till KRIS!

KRIS FÖRENINGAR

FALKENBERG

Storgatan 21
311 30 Falkenberg
Tel: 0346-844 30
E-post: falkenberg@kris.a.se

GÄVLE

Kålhagsgatan 4 A
802 53 Gävle
Tel: 026-65 25 62
E-post: gavle@kris.a.se

GÖTEBORG

Knipplagatan 4
414 74 Göteborg
Tel: 031-14 51 58
E-post: goteborg@kris.a.se

HALMSTAD

Planetgatan 2
302 35 Halmstad
Tel: 035-15 68 30
E-post: halmstad@kris.a.se

KARLSKRONA

Snapphanevägen 7
371 40 Karlskrona
Tel: 073-688 99 54
E-post: karlskrona@kris.a.se

NORRKÖPING

Östra Promenaden 16
602 27 Norrköping
Tel: 011-13 72 43
E-post: norrkoping@kris.a.se

MALMÖ

Fricksgatan 1
214 26 Malmö
Tel: 040-92 71 00
E-post: malmo@kris.a.se

MARIESTAD

Västerlånggatan 3
542 30 Mariestad
Tel: 070-775 79 90
E-post: mariestad@kris.a.se

STOCKHOLM

Magnus laduläsgatan 9
118 65 Stockholm
Tel: 08-720 21 15
E-post: stockholm@kris.a.se

SUNDSVALL

Västravägen 9
852 34 Sundsvall
Tel: 060-15 12 11
E-post: sundsvall@kris.a.se

SÖDERTÄLJE

Övre Torekällgatan 29
151 33 Södertälje
Tel: 070-765 92 83
E-post: sodertalje@kris.a.se

UMEÅ

Slöjdgatan 8
903 25 Umeå
Tel: 090-71 35 30
E-post: umea@kris.a.se

UPPLAND

Verkstadsgatan 4
753 23 Uppsala
Tel: 0708-72 44 32
E-post: uppland@kris.a.se

VÄRNAMO

Jönköpingsvägen 107 A
331 34 Värnamo
Tel: 070-286 14 02
E-post: varnamo@kris.a.se

Saknar du en KRIS förening på din ort?

Vill du starta en KRIS förening?

Kontakta oss på KRIS Riksförbund så får du information om hur du gör.

KRIS RIKSFÖRBUND

Gröndalsvägen 194
117 69 Stockholm
Telefon: 08-642 00 06
E-post: info@kris.a.se

Posttidning B

Returadress:
KRIS Riksförbund
Gröndalsvägen 194
117 69 STOCKHOLM

ANNONS

KRIS Livsstilskoordinator

KRIS erbjuder en 1-årig utbildning tillsammans med Tollare folkhögskola och Val-Bo utbildning i ett Allmänna arvsfondsprojekt.

En viktig del av KRIS arbete är att hjälpa människor som levt ett destruktivt liv. Det är viktigt för oss att vi kan arbeta på ett professionellt sätt med människor som lever eller har levt ett liv i missbruk, kriminalitet och utanförskap.

Utbildningens syfte är att utbilda personer med en missbruksbakgrund och som även kan ha olika funktionsnedsättningar.

En Livsstilskoordinator ska vara kvalificerad att arbeta på stödboende, halvvägshus, fritidsgårdar som elevstödjare eller boendestödjare där ofta personer ur samma målgrupp behöver stöd. Att ha genomgått en 1-årig folkhögskoleutbildning till Livsstilskoordinator öppnar större möjligheter på arbetsmarknaden och ger kompetens för vidare studier.

För mer info besök www.krislivsstilskoordinator.se

KRIS Livsstilskoordinator
Långholmsgatan 30
117 33 Stockholm
08-642 00 06
info@krislivsstilskoordinator.se
www.krislivsstilskoordinator.se

RIKS KRIS
Ali Reunanen
070-283 40 51
ali.reunanen@rikskris.se

Val-Bo
Robert B Andersson
073-988 05 01
robert@valbo.nu

Tollare
Arne Georlin
08-505 686 00
arne.georlin@tollare.org

LIVSSTILSKOORDINATOR